

מראי מקומות- עבודה זרה ע"ד

בתרי, ה"ה בחמץ בפסח כן. והעיר דלפי מה שמחמיר רש"י לאוסרו באכילה, ה"ה שיש לאסור (כל התערובת) בהנאה, דמאי שנא, ולכן למה מותר להאכיל השאר לכלבים. ועוד העיר על מש"כ רש"י דצריך לזרוק א', דאם התערובת מותר בהנאה, למה צריך להשליך א' מהן, הרי בערלה וכלאי הכרם לא מצינו דצריך להרים, ורק בתרומה משום גזל השבט, וצ"ע. וכ' החתם סופר דס"ל לרש"י דאינו יכול ליהנות מהחמץ, ואם נהנה מכולו, נמצא דנהנה מהחמץ. ובעצם יכול להשליך גם הממון לאיבוד, אלא דעדיף טפי להשליך חלק א' של התערובת, אולי ישליך האיסור עצמו.

(ד) **גת של אבן שזפתה עכו"ם, מנגבה והיא טהורה- ע' בתוס' ד"ה דהוה, ומבואר מדבריו דמה שצריך ניגוב, ולא סגי בהדחה, היינו משום שמכניס יין שם לקיום, ולא משום שמא בלע. והרמב"ן כ' דגת אינו דומה לדבר שמכניסו לקיום, ולא לדבר שאינו מכניסו לקיום, לפי שמשתיין בו את היין מקצת, ד' וה' ימים למתק את הזפת. ולכן בשל עץ צריך קילוף וניגוב, ושל אבן, מגו דשיעא טובא, סגי לה בניגוב ואין צריך גם קילוף. וע' במרדכי (תתנ"ז) דכ' דהחשש הוא שמא נתן יין בשעת הזפיתה, ולפי ר' זביד דס"ל דיין שנותן בשעת הזפיתה הוא כמו יין שנתן לטיט, ואינו אוסר, מ"מ יש לאסור בלא ניגוב, שמא נתן בה יין לאחר שזפת, ואפי' בחד זימנא נכנס היין לתוך הזפת. וע"ע בתוס' רי"ד שכ' דהאיסור הוא היין שהוא בשעה שזפת, אולם מה דאמרי' לעיל דהוי כמו זרק לטיט, היינו דוקא ביין ישראל (דאין צריך לחוש שהי' היין יין נסך מעיקרא), אבל ביין עכו"ם לעולם אסור.**

(ה) **וחכ"א יקלוף את הזפת- כ' הריטב"א בשם הראב"ד דלאחר הקליפה בעינן מלוי וערוי. וכ' הריטב"א דזה אינו, דאם עושה ערוי ומלוי, אין צריך קליפה כלל. ועוד, לפי זה יוצא דחרס אסורה אפי' בקליפה ומלוי וערוי, וזה אינו, שהרי הכל כשר במלוי וערוי, ולכן**

(א) **וציפורי מצורע- ע' בשער המלך (טומאת צרעת י"א, ז') שהביא מש"כ תוס' בקידושין (נז.) דמה דקתני התם צפורי מצורע לשון רבים, משמע דאף צפור המשולחת אסורה בהנאה, דלפי"ז אף מה דקתני המשנה דכאן דציפורי מצורע אסורין בהנאה, היינו ג"כ כולל הצפור המשולחת.**

(ב) **האי תנא תרתי אית לי, דבר שבמנין ואיסורי הנאה- פרש"י דדוקא היכא דאיכא תרתי לחשיבותא, דחשיב איסור דידהו, הוא דלא בטיל, אבל חמץ פרוסה בפסח, הואיל ואין דרכו לימנות, בטיל, וכן חתיכת נבלה, שהוא דבר שבמנין, כיון שאינו אסור בהנאה, ממילא יכול להתבטל. וכ' התוס' דלפי זה צריך לומר דמתני' חולק על המשנה בחולין, דמבואר דאפי' היכא דרק הוי דבר שבמנין, אפי' אם אינו אסור בהנאה, מ"מ אינו יכול להתבטל משום דהוי דבר שבמנין. וכ' תוס' דלא משמע בסוגיין דחולקין, ולכן כ' דהמשנה כאן ג"כ מודה למשנה דהתם, רק דמשנה דידן שונה רק היכא דאית בה תרתי, ולא שנה היכא דאית בה רק דבר שבמנין, וצ"ב למה נשנית כן. ופי' הריטב"א, דנקט הכי כדי לאשמעין דאיסורי הנאה דאינן דבר שבמנין שפיר בטלים, אבל אה"נ, גם דבר שבמנין שאינו אסור אלא באכילה ג"כ אינו בטל, רק דא"ז ענין למתני' דידן, ולכן לא הביא דין זה. ומה דא' בגמ' למעוטי דבר שבמנין ואינו אסור בהנאה, אין הכוונה לומר דלמעוטי זה להלכה, אלא למעוטי דאין מתני' מדברי בענין זה, אבל באמת אינו בטל, גם לפי מתני' דידן.**

(ג) **תרתי אית לי, דבר שבמנין ואיסורי הנאה- כ' רש"י, דפרוסה של חמץ בפסח, כיון דאינו דרכו לימנות, בטל, ומשליך א' מהן בנהר, והשאר נותן לכלבו. וע' ברא"ש (ל') שהביא דבריו, והק' דאינו יודע למה אין חמץ בתערובת מותר אף באכילה, דהא דאמרי' דחמץ בפסח במשהו היינו לח בלח, דומה להא דבשאר איסורין אסורים בנותן טעם, אבל ביבש ביבש, דבשאר איסורין בטל חד**

חותם א'. וכן עבידי אברצייהו, דהיינו בנקב קטן שבשוליהן שמוציאין שם היין בקלוח. והק' הריטב"א, הא למה לי חותם כלל באותן כדים ריקים באותו נקב, הא א"א להכניס יין משם אלא להוציא. ותי' דמילתא בעלמא הוא דעבד להודיעם שיחתמוהו כן כשישלחו לו יין, ולא יסמכו על חותם דפומיהו ועל קשר דברזינהו בלא חותם, וסיים דעדיין צ"ת. **ולגבי** קו' הרמב"ן על רש"י, כ' הר"ן (לח: בדפי הרי"ף) דלא ק', דהתם אין העכו"ם יכול להחליפו אלא ביין מבושל, או בחומץ, שלא יהי' גרוע ממנו אלא מעט, שאילו הי' שבחו של זה מרובה ממנו הרבה, הי' ניכר והי' מיתפס עליו כגנב, ומשום שבחא פורתא לא טרח ומזייף. אבל כאן, משום שבחא מרובה טרח ומזייף, שהרי שבחו מרובה, וכיון דמשום תשמיש מרובה טרח, א"כ אפי' לפי שעה גזרו ב' רבנן, שלא נתנו דבריהם לשיעורין.

חולק על הראב"ד, וכ' שכן משמע מרש"י ותוס', וס"ל דקליפה גרידא מהני.

(ו) **אמר הא ודאי בניגוב סגי לה- פי' התוס' (לפי פי' המהרש"א),** דרב הי' רוצה לטהרו אף אם כבר דרך בה, דהא סכ"ס אינו בולע כלום, דאין לחוש לבליעת זפת כלל, ורק משום פילי הי' צריך קילוף. אולם ע' **בראב"ד** דפי' דמעי'קרא סבר רב דמעולם לא דרך בה, וזהו למה לא צריך אלא ניגוב, אבל לבסוף, דחזי כמה פילי אית בה, הכיר דודאי כבר דרך בה, ולכן הי' צריך קילוף.

(ז) **דרש רבא נעוה ארתחו- פי' תוס' דהיינו** דהגעילו הגתיות הגדולים. והביא דמכאן אמר ר"ת דעירו היינו ככלי ראשון, מדאמרי' הכא דע"י עירו מפליט יין הבלוע בגת. ומכאן דכל הכלים הנאסרים ע"י כלי ראשון, סגי להו בהגעלה ע"י עירו. אבל הביא דהרשב"ם חולק עליו, וס"ל דעירו ככלי שני, והא דמשמע הכא דגת סגי לי' בעירו, היינו משום דגת תשמישו בצונן. **וע"ע בריטב"א** דכ' דר"ת אזיל בזה לשיטתו בשבת, דס"ל דעירו מבשל ככלי ראשון. והביא מהרמב"ן דאולי אף לענין שבת אינו ככלי ראשון, ובאמת מח' הוא **בירושלמי**. אולם עוד הביא דאפי' אם נקטי' דלענין שבת הוי עירו ככלי ראשון, מ"מ י"ל דלענין הגעלה אינו כן, ע"ש לראייתו, וגם כ' סברא לזה, דלענין הגעלה אמרי' דכבולעו כך פולטו, וכל שבלע ע"י האור אינו פולט אלא בכלי מרותח עומד על האור, ולא מהני בעירו גרידא. וסיים דאולי כאן שפיר מיירי בעירו, ומשום דאם סגי להכשיר הגת בנגוב, ודאי ערוי כלי ראשון לא גרע מנגוב. אבל כל שצריך מלוי וערוי או קלוף ונגוב, לא סגי לי' אלא בהרתחה על האור.

(ח) **רבא כי הוה משדר גולפי להרפניא, סחיף להו אפומייהו, וכו'- פרש"י,** כופה אותן שוליהן למעלה ופיו למטה משום חותם בתוך חותם. וע' **בריטב"א** שהביא מה שהק' הרמב"ן, הא לכ"ע מה שאינו נאסר במגע ואין בו אלא משום חלופי, בחותם א' סגי. ולכן פי' הרמב"ן דסחיף להו אפומייהו היינו דמהדק דיקולא אפומייהו וחתים, והיינו באמת רק